

længe til at staa først om Retten til Uddannelsen og saa om Retten til Embederne.

Men naar nu denne Lov som et Symbol giver Kvinderne Adgang til Embeder i Lighed med Mændene, er dermed ikke løst de Spørgsmaal, der rejser sig ved Tanken om Kvindernes Frigørelse. Den ærede Ordfører for Venstre i Folketinget kom ved Sagens første Behandling ind paa de Tanker, der rejser sig, nemlig paa Tanken om Kvindernes Forhold til Hjemmet. Der er her rørt ved den sømfindligste Side af hele Spørgsmaalet om Kvinders Adgang til Arbejde udenfor Hjemmet. De højere Klassers erhvervende Kvinder har hidtil ikke følt Byrderne ved Erhvervet i den Form, som Underklassens Kvinder har følt dem. De har ikke behøvet at passe deres Hjem, naar de kom sent hjem om Aftenen, og de har ikke maattet vide deres Børn gaa alene for Lud og koldt Vand. Naar de hidtil har kunnet undgaa det, kan de takke Arbejderklassens Kvinder derfor, Arbejderklassens Kvinder har nemlig paataget sig det Arbejde i Hjemmene, uden hvilket de højere Klassers Kvinder ikke kunde være erhvervende. Jeg skal ikke benægte, at Overklassens Kvinder, selv om de fik Husets Arbejde besørget af Arbejderklassens Døtre, ikke derfor til Tider maaske kan have følt en aandelig Overanspændelse og en aandelig Splittethed, som ingen har kunnet befri dem for, og det kan ogsaa være, at mange undertiden har ladet sig friste til at se tilbage til de gamle Forhold som noget godt, men som noget forbigaengent. Men nu er der sket det, at netop nu, da denne Lov aabner Adgang for Kvinderne til Erhverv, svigter det Grundlag, paa hvilket de højere stillede Kvinder ellers har kunnet passe deres Erhverv, idet nemlig Arbejderklassens Døtre vægrer sig ved længere at udføre Arbejdet under de Former, som vi nu er vant til. Det bliver stadig vanskeligere og vanskeligere for den kvindelige Embedsmand, den kvindelige Læge, den kvindelige Sagfører at skaffe sig Hjælp i Huset og at faa ført Tilsyn med sine Børn. Naturligvis vil intet fornuftigt Menneske i den Anledning sige til Kvinderne, at saa maa de hellere vende tilbage til de gamle Forhold. Det er selvfølgelig heller ikke min Tanke, for jeg ved, at det er umuligt. Den økonomiske Udviklings Lov tvinger Kvinderne ud i Erhvervet, og saa er det Samfundets Pligt at søge at finde en Ordning, der afbøder de Ulykker, som

deraf rinder for den enkelte, og fremme alt det gode, der deraf kan komme. Og de tidligere patriarkalske Forhold, som mange nu ser tilbage til som noget idyllisk, var ingenlunde saa idylliske, som man nu er tilbøjelig til at tro. De dækkede over megen Brutalitet og megen Undertrykkelse og virkede til store Savn for den enkelte. Og det er baade til Skade for den enkelte, der lider under det, og ogsaa til Skade for et frit Samfund. Men desuden er disse Forhold ogsaa umuliggjorte derved, at vort Samfund i højere og højere Grad tæller et Overtal af Kvinder; det er derfor umuligt, at enhver Kvinde kan blive gift og faa sin selvstændige Husholdning. Det hele Overskud af Kvinder, som bliver tilbage, kan ikke finde Plads i Hjemmene, de maa allerede fra deres Ungdom bestemme sig til en Uddannelse, og naar de først en Gang er naaet ind i et Erhverv, vil det være vanskeligt for dem at vende tilbage, selv om de bliver gift.

Naar jeg har omtalt denne Sag, er det altsaa ikke, fordi jeg ønsker noget Tilbageskridt, men det er for at pege paa, at den sorte Skygge, der lige fra første Færd har fulgt Arbejderklassens Kvinder i deres Deltagelse i Erhvervet, ogsaa er ved at naa de bedrestillede Kvinder i deres Erhverv, saaledes at ogsaa de faar de samme Lidelser, den samme Uro at bære paa som Underklassens Kvinder, naar de ved, at deres Hjem og deres Børn forsømmes. Men denne Udvikling ønsker jeg ikke at beklage. Der er dem, der raaber højt op over, at Arbejderklassens Døtre ikke fremdeles er villige til at være det Grundlag, paa hvilket de højere Klassers Kvinder kan udvikle sig personlig frit og i deres Erhverv, men jeg beklager det ikke, thi netop deri, at disse Kendsgerninger indtræffer samtidig: at Arbejderklassens Døtre vægrer sig ved at paatage sig Husarbejde i den trælse Form, hvori man hidtil er vant dertil, og at Loven bekræfter, hvad der allerede længe har været Udviklingen, at Kvinderne har Adgang til Erhverv, ligger efter min Mening en Spire til en sund Udvikling. Der er under de nuværende Forhold kun een Mulighed for de bedrestillede Kvinder, naar de ønsker at vedligeholde deres Erhverv og samtidig at opfylde deres Pligt som Kvinder at føde Børn, og det er den, at de indskrænker sig til saa faa Børn som muligt. Jeg tror, at hvis man optog en Statistik over de velstillede Ægteskaber, i hvilke Hustruen er erhvervende, vilde